CZU: 81`255.4=135.1:821.133.1 **https://doi.org/10.59295/sum4(194)2025_10**

DIALOGUL FORMĂ – SENS ÎN TRADUCEREA LITERARĂ (REFLECȚII PE MARGINEA TRADUCERII ROMANELOR *SOUMISSION* ȘI *ANÉANTIR* ALE LUI MICHEL HOUELLEBECQ)

Natalia MUCERSCHI,
Universitatea de Stat din Moldova

Traducerea se află într-o relație constantă de dialog cu originalul, ceea ce o face un obiect de studiu complex și dinamic. Din cele mai vechi timpuri, actul traducerii a fost însoțit de o constantă comparație între textul sursă și textul țintă, traducerea fiind percepută adesea ca o activitate riscantă, întrucât orice diferență poate fi interpretată ca o trădare a originalului, dat fiind că limba reflectă și o viziune asupra lumii, o cultură/unele culturi. Dacă tratăm traducerea ca pe un transfer sau o trecere de la o cultură la alta, cultura ar putea deveni o frontieră în sensul material și metaforic al noțiunii, altfel spus un gen de obstacol care ar aduce atingere fluidității textului. În prezentul studiu, venim cu niște reflecții privind complexitatea și provocările cu care se confruntă un traducător literar.

Cuvinte-cheie: *traducere, text literar, cultură, viziuni ale lumii, transfer interlingvistic, strategii de traducere, text sursă, text țintă.*

THE FORM – MEANING DIALOG IN LITERARY TRANSLATION (CONSIDERATIONS ON THE TRANSLATION OF THE NOVELS *SOUMISSION* AND *ANÉANTIR* BY MICHEL HOUELLEBECQ)

The act of translation involves a continuous back-and-forth between the translated text and the original. Translation is often seen as risky, since any alteration, however slight, can be interpreted as a betrayal of the original's meaning or intent, given that language also reflects a world view, a culture/s. If we understand translation as a journey across cultures, then culture itself becomes a border – both figuratively and sometimes literally – that can hinder the seamless transmission of the text. This paper intends to provide some insights into the complexities and challenges inherent in literary translation.

Keywords: *translation, literary text, culture, world views, interlingual transfer, translation strategies, source text, target text.*

Introducere

Traducerea, „o operație de transfer interlingvistic” [1, p. 17], este implicit și o activitate interculturală, dat fiind legătura esențială între limbă și cultură. Noțiunea de traducere nu poate fi concepută fără a ne imagina relația dintre culturi într-o lume globalizată. Astfel, o limbă nu este doar un instrument de comunicare, ci și un depozitar al unei culturi specifice. Limba reflectă viziuni asupra lumii, valori, obiceiuri, istoria și particularitățile unei anumite comunități, lexicul, expresiile idiomatice, metaforele fiind puternic influențate de contextul cultural în care s-au dezvoltat.

Când traducem, nu ne limităm la a înlocui cuvinte cu altele echivalente. Altfel spus, după cum scria Eugeniu Coșeriu, nu traducem limbi, „ci ceea ce se spune cu această limbă, nu traducem deci semnificații, ci, în principiu, traducem ceea ce este desemnat cu ajutorul semnificațiilor” [apud 1, p. 18]. De fapt, suntem nevoiți să interpretăm sensurile profunde ale unui text, să înțelegem nuanțele culturale și să le transpunem într-un alt context cultural. Aceasta implică o cunoaștere aprofundată a ambelor culturi implicate în procesul de traducere. Iar atunci când avem de a face cu dimensiunea culturală care se exprimă în discurs, determinantul cultural comportă două semnificații, două dimensiuni referențiale pe care le actualizează: una dintre ele este tematică (social, politică, gastronomie etc.) și cea de-a doua se referă la individualizarea informațiilor obținute. Traducătorul trebuie să stabilească corespondențele funcționale între cele două sisteme lingvistice, însă este imposibil, după cum putem citi la Vladimir Gak, să anticipăm și să cunoaștem toate

transformările posibile și implicațiile acestora, fie pozitive, fie negative [2, p. 6], pentru că orice cititor aduce propria sa dimensiune culturală. Iar traducătorul este și el un prim cititor al textului de tradus [3, p. 133].

Prezentul studiu se referă la o serie de exemple (circa 300 de segmente), colectate din romanele lui Michel Houellebecq – *Soumission / Supunere* (2015) și *Anéantir / Anihilare* (2022), în traducerea lui Daniel Nicolescu. Cele două romane prezintă viziunea autorului asupra civilizației europene în curs de îmbătrânire. Primul dintre cele două romane ale lui Michel Houellebecq, *Soumission*, reprezintă o fabulă politică captivantă cu caracter moralizator. În cel de-al doilea roman, scriitorul francez ne prezintă, de asemenea, o imagine a epocii contemporane, unde, dincolo de jocurile politice, se produce o dramă familială.

Corpusul coagulat pentru această cercetare ne permite să analizăm fapte lingvistice circumscrise în momentul prezentului și să identificăm parametri recurenți sau convergenți în materie de traducere pentru a delimita un model generic recunoscut pentru interpretarea și transferul unor fapte lingvistice din limba sursă în limba țintă. Prin urmare, avem de a face cu un corpus paralel cu exemple care ne oferă posibilitatea de a ne axa și pe contextul situațional. Eșantionarea unităților care prezintă interes este realizată în funcție de apariția acestora în textul sursă, prin transcrierea ocurențelor într-un tabel și a traducerii acestora în coloană alăturată, cu o categorisire simplă a acestora și a delimitării procedeelor și strategiilor de traducere aplicate de către traducător.

Revenind la cele spuse anterior, pornim de la ipoteza că traducerea literară este un fel de „barometru" al societăților contemporane. Ne axăm aici pe una din funcțiile traducerii literare și anume, „traducerea barometru", prezentate de către profesorul Jean Delisle în articolul său „Dimension culturelle de certaines fonctions de la traduction" [4, p. 41-53], în care cercetătorul se axează îndeosebi pe dimensiunea culturală a traducerii literare. Astfel, aspectele tratate cu privire la traducere scot în evidență sensibilități majore care determină în prezent (fie direct, fie indirect) valorile vehiculate în societate sau negarea acestora. Cu alte cuvinte, practica traducerii, prin însăși natura sa, poate scoate la lumină și explicita ceea ce este adesea subînțeles, implicit și nerostit, acceptat ca adevăr.

După cum afirmam anterior, limba și cultura sunt indisociabile. În acest sens, limba relevă un mod de viață în corelare cu o structură socială. Să analizăm în continuare câteva exemple din corpus. Utilizarea abrevierilor, siglelor și acronimelor este la fel de veche ca și aceste forme în sine. Utilizarea lor abuzivă poate crea dificultăți de tot felul, cum ar fi neînțelegeri și erori, când o fi vorba de orice tip de comunicare. Atât în romanul *Soumission,* cât și în *Anéantir*, Michel Houellebecq folosește destul de des acronime legate de transportul feroviar, dar și în legătură cu alte domenii ale vieții de zi cu zi:

(1) Elle vint me chercher à la gare de Briançon; mon voyage avait été très désagréable. Le **TGV** jusqu'à Grenoble ça allait encore, la **SNCF** maintenait un niveau de service minimum, dans les **TGV**; mais les **TER** étaient véritablement laissés à l'abandon, celui qui rejoignait Briançon eut plusieurs pannes, et arriva finalement avec un retard d'une heure quarante […]. (Soumission, p. 188)	A venit să mă ia de la gara din Briançon; călătoria fusese foarte neplăcută. **TGV-ul** până la Grenoble mai era cum mai era, **SNCF-ul** menținea **trenurile rapide** la un nivel decent al serviciilor, dar **TER-urile** fuseseră lăsate de izbelişte, cel care mergea la Briançon a intrat de mai multe ori în pană şi a ajuns în cele din urmă cu o oră şi patruzeci de minute întârziere […]. (Supunere, p. 186)

Traducătorul furnizează o notă explicativă în josul paginii în română, descifrând acronimele: *TGV – tren de mare viteză; SNCF – Societatea Națională a Căilor Ferate; TER – Transport Expres Regional* [Supunere, p. 186]; într-un alt fragment din text mai dăm și de un *RER*, descifrat în textul propriu-zis – *tren regional expres* (Supunere, p. 92). După o rapidă căutare pe internet dăm de o serie de pagini cu glosare, de genul, *Petit lexique technico-administratif du trafic des trains* [5] și încă o serie de glosare similare, putem remarca un fenomen specific, mai degrabă, o tendință de utilizare a acestor acronime în franceză, în comunicarea de zi cu zi. Deci, pentru cititorul francez de rând, aceste acronime nu ar constitui un obstacol în înțelegerea textului, pe când pentru cititorul din Republica Moldova lucrurile ar sta altfel, acesta s-ar confrunta cu un deficit de informație. Adevărat este și faptul că un context mai larg comportă indici care pot demistifica unele neînțelegeri (aici ar fi vorba de unitățile lexicale: *gara, călătorie* (din fraza precedentă), *compartiment, TGV-ul* tradus a doua oară prin *trenul rapid*; verbele: *a merge, a intra în pană, a întârzia*)

și, totuși (…) aceștia nu pot asigura înțelegerea perfectă a textului tradus. Însă, chiar și cu nota din josul paginii, o parte din informația pe care o comportă aceste acronime nu este transmisă, dar ar cuprinde detalii importante cu privire la funcționarea acestui tip de transport. În plus, revenind la *TER – Transport Expres Regional* și *RER – tren regional expres*, o fi el adevărat în matematică pentru adunarea comutativă – dacă schimbăm locul termenilor, rezultatul nu se schimbă, și la nivel de limbă nu se produce mare diferență, sensul rămânând la fel de opac. Mai mult, este de menționat că *TER* vrea să zică *Train Express Régional*, iar *RER – Réseau Express Régional*. S-ar părea că s-a produs o mică eroare la traducere, dar și aici putem deduce intenția traducătorului, care constă în generalizarea/concretizarea sensului comportat de unitatea lingvistică în franceză, fapt care nu constituie un obstacol în înțelegerea mesajului furnizat de context. Ne bazăm în acest sens pe identificarea încărcăturii semantice a termenului TER, de exemplu. În Fig. 1, am marcat cu semnul + semele prezente, iar cu – cele care nu sunt redate în traducere.

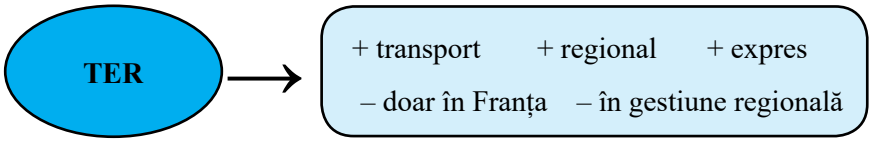

Figura 1. Încărcătură semantică a termenului TER în franceză și transpunerea acesteia în română

Cu siguranță, traducătorul a luat o decizie suficientă în contextul de față pentru a nu afecta înțelegerea globală a textului tradus, detaliile (marcate cu semnul – în cadran) nefiind de natură indispensabilă. Deși, avem aici și un raport de cauză-efect care ne scapă, faptul că TER se află în gestiunea financiară a autorităților regionale din 2002 explică starea de „izbelişte” și proasta funcționare a acestora („a intra în pană”).

Rămânem la acronime, dar vedem o altă abordare din partea traducătorului:

(2) À ce moment j’aperçus avec stupéfaction deux **CRS**, mitraillette en bandoulière, vêtus de combinaisons de kevlar, qui descendaient tranquillement la rue de Clichy en direction de la gare Saint-Lazare. Ils bavardaient avec animation, et ne nous accordèrent même pas un regard. (Soumission, p. 63-65)	În clipa aceea am zărit cu uimire doi **CRS**[1] cu mitraliere, îmbrăcați în combinezoane de kevlar, care coborau liniștiți strada Clichy în direcția gării Saint-Lazare. Sporovăiau cu entuziasm, fără să ne arunce nici măcar o privire. (Supunere, p. 64) [1]Polițist din Compagnies républicaines de sécurité (corp al poliției naționale însărcinat cu intervenții în cazul protecției civile).

În cazul acestui exemplu (2), traducătorul a luat o altă decizie: rămâne a fi o notă în josul paginii, dar abordarea este diferită, dat fiind că furnizează descifrarea acronimului în franceză, după care se include în paranteze o explicație. În ambele cazuri, atunci când este vorba de acronime, în general, remarcăm în contextul imediat sau mai mare un nucleu definitoriu prezent care permite traducătorului să ia o decizie cu privire la volumul de informație pe care îl va include în nota explicativă. Misiunea traducătorului consistă în a eradica orice dubiu susceptibil să genereze probleme în înțelegerea textului tradus. Totuși, oricât de simplu ar părea totul la prima vedere, acest obiectiv nu este întotdeauna ușor de atins. A produce un text care să fie la fel de inteligibil și de neambiguu ca originalul, atunci când vorbim despre … nume proprii, de exemplu.

În romanul *Anéantir* întâlnim o serie de nume proprii și referințe la politicieni, dar și la instituții publice pentru care se folosesc metonimii uzuale și bine cunoscute francezilor, dar credem că sunt mai puțin cunoscute publicului ce ține de o altă cultură. Iată o bună ilustrare a celor menționate:

(3) C’est un détail, mais on ne s’est jamais vus à **Bercy**, ça ne l’intéresse pas. Il préfère **l’Élysée**, **Matignon**, des décors comme ça. Moi, s’il ne met pas les pieds à **Bercy** de tout le quinquennat, ça me convient parfaitement. (Anéantir, p. 305)	E un amănunt, dar nu ne-am văzut niciodată la **Bercy**, nu-l interesează. Preferă **Elysée**, **Matignon**, decoruri de felul acesta. Mie-mi convine dacă nu va călca pe la **Bercy** tot mandatul. (Anihilare, p. 222-223)

Fără îndoială, cea mai cunoscută metonimie dintre acestea este *Elysée*, este vorba de palatul Elysée unde se află președinția franceză. Cum rămâne cu Bercy și Matignon? Primul face referință la ministerul Economiei și Finanțelor, al doilea la reședința premierului francez. „Numele proprii pot servi și ele ca cheie pentru un anumit cod de comunicare" [6, p. 159], scrie Irina Condrea, abordând frazeologia românească. Considerăm că această afirmație este valabilă și pentru textul literar, și nu doar. Traducerea este marcată în cele mai multe cazuri de „atitudinea pragmatică" [6, p. 160] a traducătorului, adică felul în care concepe textul original și deciziile acestuia cu privire la modul în care îl va transpune în limba țintă. Și totuși, să nu uităm de influența contextului asupra actualizării unor semnificații specifice, cum ar fi în exemplul ce urmează:

(4) Sa carrière devait ensuite être marquée par une totale fidélité à la chaîne, ainsi que par une **druckerisation**, équivalent télévisuel de la gentrification des quartiers urbains, qui devait culminer lors de son invitation à l'émission d'adieux de **Michel Drucker**, le jour de son quatre-vingtième anniversaire – un des moments majeurs de la télévision des années 2020. (Anéantir, p. 121)	După aceea, cariera lui avea să fie marcată de o totală fidelitate față de acel post, precum și printr-o **druckerizare** – echivalent televizual gentrificării cartierelor urbane – care avea să culmineze cu invitarea sa la emisiunea de adio a lui **Michel Drucker**, chiar în ziua când împlinea optzeci de ani, unul dintre momentele majore ale televiziunii anilor 2020. (Anihilare, p. 87)

Ceea ce remarcăm, în primul rând, este ocazionalismul *druckerisation* format de la numele propriu Michel Drucker și o transliterare – adaptare la limba română a acestuia druckerizare. De fapt, în text este vorba de un oarecare Benjamin Sarfati, un jurnalist de televiziune, și cariera acestuia, într-un fel comparându-se cu cea a lui Michel Drucker, animator audiovizual și producător TV francez. Adevărat este și faptul că avem indici în text care ar putea imprima claritate textului, (5) „Benjamin Sarfati, zis uneori și „Ben", ori „Big Ben", provenea din zonele cele mai mizerabile ale divertismentului televizual, unde animase la început o emisiune destinată adolescenților, vădit inspirată din *Jackass*, cu mica diferență că provocările propuse insistau mai mult pe umilință decât pe primejdie … [Anihilare, p. 87], însă atunci când nu cunoști tabloul general, indicii nu spun nimic și nici precizarea-clarificare pe care o include autorul în text „*équivalent télévisuel de la gentrification des quartiers urbains*", pentru că aici destinatarul trebuie să mai cunoască ce este „gentrificarea urbană". Cât despre noțiunea *druckerisation,* mai găsim pe internet în franceză și verbul *druckeriser* și forma de participiu trecut *druckerisé*. Nu vom găsi o definiție a acesteia în dicționarele explicative de limbă franceză, precum Larousse sau Le Robert, dar o putem găsi în dicționarul lalanguefrancaise.com, elaborat în baza mai multor dicționare disponibile în domeniul public și în baza altor informații din diverse surse. Acest dicționar ne furnizează o definiție pentru verbul *druckeriser* – rendre une émission ou un événement semblable à ceux animés par Michel Drucker, en termes de style et d'atmosphère [7], însă aceasta este insuficientă pentru a explicita totalmente conținutul termenului. Vom menționa aici un articol al grupului audiovizual RTL din anul 2022 (de menționat că termenul circulă în mass-media cam de un deceniu), în care se spune „les animateurs se sont „druckerisés"" [8], cu o explicare ulterior în context referitor la comportamentul unor animatori și insolența, agresivitatea acestora care trece, odată cu anii, în curtoazie, complezență.

Putem remarca faptul că traducătorul recurge adesea la explicitare. În unele cazuri explicitarea se poate manifesta prin specificare (în cazul unei unități cu sens mai general din limba sursă traducătorul decide să o înlocuiască cu o unitate mai specifică în limba țintă). Iată niște exemple care ilustrează perfect cele spuse:

(6) Il termina son verre, **nous resservit** et se tut. (Soumission, p. 67)	Și-a terminat paharul, **a mai pus un rând pentru amândoi**, după care a amuţit. (Supunere, p. 66)
(7) «Immédiatement après avoir été nommé commissaire», dit-il en **me servant** un porto, «j'ai demandé mon affectation aux Renseignements généraux; c'était une sorte de vocation ...» ajouta-t-il avec un petit sourire, comme si son goût pour les services secrets n'était qu'une innocente manie. (Soumission, p. 81)	- Imediat după ce am fost numit comisar, mi-a spus **turnându-mi** un porto, am cerut să fiu repartizat la Informaţiile Generale; aveam o vocaţie în sensul ăsta… a adăugat cu un zâmbet fin, de parcă pasiunea lui pentru serviciile secrete n-ar fi fost decât o manie nevinovată. (Supunere, p. 81)

Nous resservit – sintagma alcătuită din pronume complement + verb din primul exemplu, care indică repetarea acțiunii, este transpusă în română cu ajutorul mai multor unități prin care se reproduce conținutul implicat de cele două părți de vorbire din franceză, făcând trimitere la o expresie uzuală deseori folosită în astfel de contexte „încă un rând”, deși verbul „a pune” în sensul de „a servi, a turna” pare a fi un pic mai puțin uzual, cel puțin în contextul limbii române vorbite în Republica Moldova. De remarcat că în procesul traducerii, traducătorul mai recurge la verbul „a pune” în contexte legate de alcool. În exemplul 6, pentru verbul *servir*, traducătorul a ales un verb mai specific, cu un sens mai îngust în română – a turna. În ambele cazuri, reperăm, de fapt, în text unități care fac referire la consum de alcool și care, în viziunea noastră, ar ghida traducătorul în alegerile sale (*son verre, un porto*), justificând detaliile contextuale imprimate, susținând implicațiile enunțului și, prin urmare, ușurând transferul mesajului către receptor.

Alteori traducătorul intervine cu o unitate explicativă pentru a minimiza efortul de procesare a informației din partea cititorului și pentru a garanta înțelegerea textului țintă. Am putea cita aici o serie de exemple cu referent mai specific:

(8) L'erreur avait été d'organiser ça un vendredi soir, compris-je d'emblée en arrivant sur la pelouse et en faisant la bise à sa femme, elle avait travaillé toute la journée et rentrait chez elle crevée, en plus elle s'était monté la tête à force de regarder les rediffusions d'*Un dîner presque parfait* sur M6 et avait prévu des choses beaucoup trop sophistiquées […]. (Soumission, p. 93)	Greşeala a fost să organizeze întâlnirea într-o vineri seara, am înţeles din prima clipă când am ajuns pe peluză şi m-am pupat cu nevastă-sa; muncise toată ziua şi venise acasă vlăguită şi, în plus, se ambalase prea tare, tot uitându-se la redifuzarea **emisiunii** *O cină aproape perfectă* de pe **canalul** M6, şi ticluise chestii mult prea sofisticate […]. (Supunere, p. 93)
(9) Ça ne paraissait pas très compliqué de se transformer en fille, plutôt moins que de réussir **une béarnaise** ; il n'empêche que, cette femme, il l'avait recherchée en vain. (Soumission, p. 97)	Nu era foarte greu să se transforme în „fetiță“, oricum nu mai greu decât să reușească **un sos *béarnaise***; totuși o căutase în zadar pe această femeie. (Supunere, p. 97)
(10) Les repas étaient pris en silence, ce qui était très reposant, par rapport au restaurant universitaire; je me souvenais aussi que les moniales fabriquaient du chocolat et des macarons - leurs produits, recommandés par **le *Petit Futé***, étaient expédiés dans toute la France. (Soumission, p. 98)	Spre deosebire de restaurantul universitar, mesele se luau în tăcere, ceea ce era foarte odihnitor; mai țin minte și că măicuțele făceau ciocolată și fursecuri, iar produsele lor, recomandate de **ghidurile** *Le Petit Futé*, erau expediate în toată Franţa. (Supunere, p. 98)
(11) Toute **tranche de saint nectaire** ou de pâté en croûte qu'il déposait au milieu du tofu et du quinoa de Prudence était en quelques heures ramenée à son rayon d'origine, quand elle n'était pas purement et simplement jetée à la poubelle. (Anéantir, p. 34)	Orice **felie de brânză Saint-Nectaire** sau de terină în foietaj pe care o așeza lângă tofu sau quinoa era după câteva ceasuri întoarsă în raftul său de origine, atunci când nu era pur și simplu zvârlită la gunoi. (Anihilare, p. 25)

Chiar dacă remarcăm în textul sursă prezența unor repere semantice care ar furniza detalii despre informațiile cuprinse în enunț, cum ar fi în primul exemplu – substantivul „les rediffusions”, precum și un alt indiciu – scrierea cu majusculă, în italic – care ar putea să asigure, cel puțin pentru o parte din cititori, o serie de informații suplimentare, chiar și pentru cititorul care nu cunoaște realitățile franceze pe care le implică M6 și însăși denumirea *Un dîner presque parfait*, totuși nu putem exclude și cititorii care nu ar putea să perceapă aceste detalii și care ar întâmpina dificultăți la identificarea M6 ca fiind un canal de televiziune sau că *Le Petit Futé* ar fi un ghid. Prin urmare, utilizarea unor lexeme suplimentare, precum *emisiune, canal, ghid, sos, vin* și altele în enunțuri comportând referenți culturali, reduce efortul din partea cititorului. În penultimele două exemple citate, dificultatea de înțelegere pentru receptorul obișnuit ar putea fi generată, evident, și de împrumutul din limba franceză (*béarnaise, Le Petit Futé*), deși putem lesne găsi în română rețete pentru un *sos bearnez*.

Am putea spune că traducătorul caută să identifice conținutul informațional al unităților lingvistice și, în vederea facilitării lecturii textului țintă, ia decizia să intervină cu explicații, furnizând elemente lipsă, în viziunea sa, în decodarea înțelesului și atingerea intenționalității textului sursă.

Atunci când traducem, ne confruntăm cu o provocare majoră: cum putem reda într-o altă limbă nu doar cuvintele, ci și spiritul unui text, marcat de o anumită viziune asupra lumii, de stilul individual al autorului și de o sensibilitate specifică. Activitatea de traducere ar putea fi asociată cu un paradox, nu ar putea fi posibilă, constată Maddalena de Carlo în articolul său „Quoi traduire? Comment traduire? Pourquoi traduire?", abordând raportul „sinelui" față de „alteritate", dacă limbile nu pot fi considerate ca simple sisteme formale de semne, dacă orice producție lingvistică este impregnată de o viziune despre lumea împărtășită de o comunitate și de sensibilitatea individului care o produce [9, p. 123]. După cum afirmă și Christian Balliu, un traducător, conștient de rolul său de mesager interlingvistic, manifestă îndoieli majore cu privire la capacitatea sa de a reda un mesaj fără a altera conținut acestuia, fie semantic sau stilistic [10, p. 53].

În acest context, împărtășim opinia prof. Ludmila Zbanț precum că realitatea este adesea subiectivă și cultural specifică, și dacă „textul tradus este „contaminat" de diverse elemente, care provin din limba și cultura sursă (împrumuturi (inclusiv *realia*), figuri de stil, structuri gramaticale etc.), receptarea lui ca a unui întreg este parțial afectată" [11, p. 48].

În concluzie, este incontestabil faptul că limba este un instrument care organizează lumea și modul în care gândim despre aceasta. Diversitatea limbilor nu se rezumă la sunete și semne distincte, ci reflectă o varietate de viziuni asupra lumii [12, p. 150], depășind funcția de simplu instrument de comunicare, limba reflectă reprezentări, valori și practici sociale. Problema care apare deseori în procesul de traducere ține de a reda experiența realității unei societăți. Așadar, pentru a gestiona riscurile ce pot interveni în cadrul comunicării interculturale care este traducerea, traducătorul trebuie să dea dovadă de competență pragmatică și de interpretare, să estimeze cunoștințele de care ar dispune destinatarii finali ai traducerii și să identifice strategii de traducere pertinente.

Bibliografie:

1. NAGY, I. K. *Introducere în traductologie sau noțiuni și concept fundamentale în teoria și practica traducerii.* Editura Scientia, Cluj-Napoca, 2020, 369 p. ISBN 978-606-975-040-7.
2. GAK, V. *Traduction: art ou science ?* În: *Équivalences*, 24e année-n°2 ; 25e année-n°1-2, 1994. pp. 5-18. E-ISSN neatribuit, DOI 10.3406/equiv.
3. FONTANET, M. *L'altérité culturelle: écran, mirroir ou alibi? Réflexion autour de quelques traductions françaises de Tom Jones.* În: *Atelier de traduction. Dossier: La dimension culturelle du texte littéraire en traduction I*, nr. 21, Sous coordination de: Muguraș Constantinescu, Raluca-Nicoleta Balațchi, Editura Universității din Suceava, 2014, pp. 131-145. ISSN 2344-5610.
4. DELISLE, J. *Dimension culturelle de certaines fonctions de la traductio*n. În: *Atelier de traduction. Dossier: La dimension culturelle du texte littéraire en traduction I*, nr. 21, Sous coordination de: Muguraș Constantinescu, Raluca-Nicoleta Balațchi, Editura Universității din Suceava, 2014, pp. 37-60. ISSN 2344-5610.
5. *Petit lexique technico-administratif du trafic des trains* [Accesat 24.03.25]. Disponibil la: https://mediarail.wordpress.com/2021/11/04/petit-lexique-technico-administratif-du-trafic-des-trains/
6. CONDREA, I. *Traducerea din perspectivă semiotică*, Chișinău, 2006, 266 p. ISBN 978-9975-937-58-0.
7. *Dicționar lalanguefrancaise.com* [Accesat 24.03.25] Disponibil la: https://www.lalanguefrancaise.com/dictionnaire.
8. *Grupul audiovizual RTL* [Accesat 24.03.25]. Disponibil la: https://www.rtl.fr/culture/medias-people/michel-drucker-son-retour-a-la-tele-sa-sante-ses-confreres-l-animateur-se-confie-sur-rtl-7900184560.
9. de CARLO, M. *Quoi traduire? Comment traduire? Pourquoi traduire?* În: *Ela. Etudes de linguistique appliquée*, 2006/1 nr. 141, pp. 117-128. [Accesat 20.03.25] Disponibil la: https://shs.cairn.info/revue-ela-2006-1-page-117?lang=fr
10. BALLIU, C. *Saint Jérôme, ou quand la métaphore traduit le doute*. În: *Équivalences*, 24e année-n2; 25e année-n1-2, 1994. pp. 53-66. DOI: https://doi.org/10.3406/equiv.1994.1188

11. ZBANȚ, L. *Raporturi semantico-pragmatice în traducerea literară din limba franceză în română.* În *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe umanistice)*, 2015, nr. 10(90), pp. 47-50. ISSN online 2345-1009.
12. CHAMSINE, C. *La frontière culturelle dans la traduction du texte littéraire: filtrage, passage ou métissage?* În: *Atelier de traduction*. *Dossier: La dimension culturelle du texte littéraire en traduction I*, nr. 21, Sous coordination de: Muguraș Constantinescu, Raluca-Nicoleta Balațchi, Editura Universității din Suceava, 2014, pp. 147-163. ISSN 2344-5610.

Opere literare citate:

1. HOUELLEBECQ M. *Anéantir*. *Flammarion.* 2022. 734 p.
2. HOUELLEBECQ M. *Anihilare*. *Roman. Humanitas Fiction.* 2022. Traducere din franceză și note de Daniel Nicolescu. 523 p.
3. HOUELLEBECQ M. *Soumission*. *Flammarion*. 2022. 300 p.
4. HOUELLEBECQ M. *Supunere*. *Roman. Humanitas Fiction.* 2022. Traducere din franceză și note de Daniel Nicolescu. 295 p.

Date despre autor:

Natalia MUCERSCHI, doctorandă, Școala Doctorală Științe Umaniste și ale Educației, Universitatea de Stat din Moldova.
ORCID: 0009-0007-1598-7740
E-mail: mucerschi@gmail.com

Prezentat: 10.03.2025